

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

УДК 336.61:342.951

Зайкіна Г. М.,

zaikinahanna@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0499-5343

к.е.н., докторант

Науково-дослідний інститут публічного права, м. Київ

ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. *Актуальність статті полягає в тому, що залізничний транспорт є одним з найважливіших видів транспорту для економіки України та її населення. Управління залізничним транспортом вимагає відповідального та ефективного підходу, який має враховувати законодавство та потреби суспільства. На сьогоднішній день, залізничний транспорт України потребує суттєвого оновлення та реформування, адже існуючі форми управління не завжди ефективні та не відповідають потребам суспільства. У зв'язку з цим, створення нових та вдосконалення існуючих форм забезпечення управління залізничним транспортом загального користування в Україні є актуальним завданням для науковців та законодавців. Зроблено висновок, що забезпечення управління залізничним транспортом загального користування в Україні це різноманітні методи, засоби, процедури та підходи, які використовуються та впроваджуються, зокрема, Кабінетом Міністрів України для забезпечення ефективного управління залізничним транспортом України з метою досягнення стратегічних цілей та завдань управління в галузі залізничного транспорту. Такими формами управління залізничним транспортом загального користування в Україні можуть бути: 1) правові форми забезпечення управління, такі як законодавче регулювання діяльності залізничного транспорту України, прийняття нормативно-правових актів щодо безпеки руху та технічного стану залізниць; 2) фінансові форми забезпечення управління, які включають в себе забезпечення фінансування залізничної галузі, фінансовий моніторинг та аудит, визначення тарифів на перевезення вантажів та пасажирів; 3) організаційні форми забезпечення управління, які включають в себе організаційну структуру залізниці, процедури управління персоналом, встановлення системи управління якістю; 4) технічні форми забезпечення управління, такі як застосування сучасних технологій управління залізницею, впровадження нових технічних рішень для підвищення ефективності та безпеки руху; 5) соціальні форми забезпечення управління, які включають в себе забезпечення соціальних гарантій працівникам залізниці, забезпечення безпеки праці та здоров'я працівників, розвиток соціальної інфраструктури на території залізничних станцій.*

Ключові слова: акціонерне товариство, адміністративні процедури, адміністрація, бюджет, залізничний транспорт, кредитування, методи адміністративної діяльності, стандарти, фінансовий контроль, фінансово-правові відносини, форми адміністративної діяльності.

Zaikina H. M.,

zaikinahanna@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0499-5343

PhD in Economics, Postdoctoral Student,

Scientific Institute of Public Law, Kyiv

FORMS OF PROVIDING MANAGEMENT OF PUBLIC RAIL TRANSPORT IN UKRAINE

Abstract. *The relevance of the article lies in the fact that railway transport is one of the most important types of transport for the economy of Ukraine and its population. Management of railway transport requires a responsible and efficient approach, which must take into account legislation and the needs of society. Today, the railway transport of Ukraine needs significant renewal and reform, because the existing forms of management are not always effective and do not meet the needs of society. In this regard, the creation of new*

and improvement of existing forms of ensuring the management of public railway transport in Ukraine is an urgent task for scientists and legislators. It was concluded that ensuring the management of public railway transport in Ukraine is a variety of methods, means, procedures and approaches that are used and implemented, in particular, by the Cabinet of Ministers of Ukraine to ensure effective management of railway transport in Ukraine in order to achieve strategic goals and objectives of management in the field of railway transport. Such forms of management of public rail transport in Ukraine can be: 1) legal forms of management support, such as legislative regulation of the activity of rail transport in Ukraine, adoption of normative legal acts regarding traffic safety and the technical condition of railways; 2) financial forms of providing management, which include providing financing for the railway industry, financial monitoring and auditing, determining tariffs for the transportation of goods and passengers; 3) organizational forms of management support, which include the organizational structure of the railway, personnel management procedures, establishment of a quality management system; 4) technical forms of management support, such as the use of modern railway management technologies, the introduction of new technical solutions to improve traffic efficiency and safety; 5) social forms of management support, which include the provision of social guarantees to railway workers, the provision of occupational safety and health of workers, the development of social infrastructure on the territory of railway stations.

Key words: joint stock company, administrative procedures, administration, budget, railway transport, lending, methods of administrative activity, standards, financial control, financial and legal relations, forms of administrative activity.

JEL Classification: K 39

DOI: <https://doi.org/10.32782/2616-7611-2023-13-06>

Актуальність теми. Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначено чіткі завдання із імплементації в законодавство України актів європейського права щодо основних сфер економічної діяльності та суспільного життя України. Зважаючи на географічне та геополітичне розташування України, вітчизняна залізнична галузь історично відіграла, відіграє та буде відігравати у майбутньому визначальну роль щодо успішного функціонування національної промисловості та сільського господарства [3].

Досліджувана тема є актуальною, оскільки залізничний транспорт є одним з найважливіших видів транспорту для економіки України та її населення. Управління залізничним транспортом вимагає відповідального та ефективного підходу, який має враховувати законодавство та потреби суспільства. На сьогоднішній день, залізничний транспорт України потребує суттєвого оновлення та реформування, адже існуючі форми управління не завжди ефективні та не відповідають потребам суспільства. У зв'язку з цим, створення нових та вдосконалення існуючих форм забезпечення управління залізничним транспортом загального користування в Україні є актуальним завданням для науковців та законодавців.

Огляд останніх досліджень. Правові питання функціонування та адміністрування залізничного транспорту в Україні розкривали у своїх роботах такі вчені як І. Аксьонов, В. Бабич, Ю. Бараш, І. Булгакова, О. Дейнека, Е. Деркач, В. Дикань,

Н. Колеснікова, А. Міщенко, Л. Позднякова, Р. Прокоп'єв, І. Рудяга, Д. Тимоха, та інші.

Однак, в аспекті функціонування залізничного транспорту в Україні важливий симбіоз адміністративного та фінансового права, що ускладнює цю тематику та зумовлює необхідність наукових досліджень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичних засад фінансового та адміністративного права, норм чинного законодавства та практики діяльності органів виконавчої влади, розкрити форми забезпечення управління залізничним транспортом загального користування в Україні.

Виклад основних положень. В юридичній літературі термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. Якщо функції управління розкривають основні напрямки цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління, то форми управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми управління показують, як практично здійснюється управлінська діяльність. В свою чергу, форми державного управління – це зовнішній, організаційно-правовий вияв конкретних однорідних дій органів виконавчої влади й інших суб'єктів державного управління, що здійснюється ними у межах їх компетенції з метою виконання поставлених перед ними управлінських завдань і функцій. Це зовнішній прояв змісту управлінської діяльності. Їх практична цінність полягає у впливі

на ефективність виконавчої діяльності, залежності від правильного використання всього арсеналу форм управління. Усі управлінські форми, які приймаються у державному управлінні, підпорядковані цілям виконавчої діяльності. Вони обираються органами управління залежно від компетенції суб'єкта управління; призначення та функції управлінської діяльності; змісту і характеру вирішення питань, цілей та спрямованості управлінського впливу; особливостей конкретного об'єкта управління [1].

На думку О. Золотоноша, форми державного управління – це системні утворення та способи оформлення змісту державного управління, що відповідають інтересам і є більш ефективними для конкретної адміністративно-територіальної одиниці, які мають складові, що тісно взаємопов'язані та реалізуються з метою отримання певного результату [7]. В свою чергу, К. Бондаренко, зазначає, що форми державного управління це зовнішнє вираження змісту конкретних однорідних дій, які безперервно виконуються органами державного управління та їх представниками чи посадовими особами з метою реалізації функцій державного управління [6]. В. Колпаков лаконічно зазначає, що форми державного управління це зовнішнє вираження діяльності суб'єкта державного управління щодо реалізації своїх функцій у межах встановленої компетенції [8].

В адміністративно-правовій літературі розглядаються різні форми управлінської діяльності. Так, зокрема, це видання нормативних актів, індивідуальних ненормативних актів, здійснення безпосередніх організаційних заходів, здійснення матеріально-технічних операцій [4, с. 34]. Деякі вчені в галузі адміністративного права використовують класифікацію, відповідно до якої форми державного управління поділяються на внутрішні та зовнішні. Під внутрішньою формою необхідно розуміти спосіб зв'язку елементів цілого і його структури. Зовнішньою формою є зовнішній вид об'єкта, що представляє та забезпечує його зв'язок з іншими явищами [5, с. 20]. Такої ж думки притримуються й інші вчені, які зазначають, що форми державного управління мають як внутрішнє, так і зовнішнє спрямування. Зміст зовнішньої діяльності органу державного управління полягає в безпосередньому впливі того чи іншого органу виконавчої влади на відповідний об'єкт, що перебуває в його підпорядкуванні. До внутрішньої специфіки необхідно віднести управлінські дії, що мають внутрішньо організаційний характер і забезпечують порядок роботи окремого виконавчого органу. Тобто під формами держав-

ного управління розуміють зовнішній вираз змісту конкретних однорідних дій, що безперервно виконуються органами державного управління та їх представниками чи посадовими особами з метою реалізації функцій державного управління [2].

Таким чином, під формами забезпечення управління слід розуміти різноманітні методи, засоби, процедури та підходи, які використовуються для забезпечення ефективного управління організацією, проектом, процесом або системою. Ці форми забезпечення можуть включати в себе такі елементи, як правові, фінансові, організаційні, технічні, соціальні та інші заходи, які забезпечують реалізацію стратегічних цілей та завдань управління. Такими формами забезпечення управління можуть бути різноманітні процедури та методики управління проектами, фінансовий моніторинг та аудит, законодавче регулювання діяльності організації, організаційні структури та процедури управління персоналом, використання технологій та інші інструменти управління.

При цьому, можна виділити такі ознаки форм управління: 1) Цілеспрямованість: форми забезпечення управління спрямовані на досягнення конкретних цілей та завдань, пов'язаних з управлінням певною сферою діяльності; 2) Системність: форми забезпечення управління враховують всі складові системи, з якими пов'язана діяльність, і спрямовані на забезпечення їхньої взаємодії та координації; 3) Ефективність: форми забезпечення управління повинні забезпечувати досягнення максимальної ефективності в управлінні певною сферою діяльності; 4) Прозорість: форми забезпечення управління повинні бути прозорими та доступними для всіх зацікавлених сторін, що дозволяє забезпечити контроль та відповідальність за діяльність управління; 5) Адаптивність: форми забезпечення управління повинні бути гнучкими та адаптивними до змін в зовнішньому середовищі та внутрішніх факторах, що впливають на управління; 6) Інноваційність: форми забезпечення управління повинні використовувати новітні технології та інноваційні методики, які дозволяють підвищити ефективність управління.

Відповідно до Закону України «Про залізничний транспорт» з метою забезпечення державних і суспільних інтересів, свободи підприємництва і формування ринку транспортних послуг, безпеки перевезень, захисту навколишнього природного середовища Кабінет Міністрів України визначає умови і порядок організації діяльності залізничного транспорту загального користування, сприяє його пріоритетному розвитку,

надає підтримку в задоволенні потреб залізничного транспорту у рухомому складі, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах. Управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученнях здійснюється централізовано і належить до виключної компетенції АТ «Укрзалізниця» [9].

Варто зазначити, що Кабінет Міністрів України здійснює діяльність з управління залізничним транспортом України в тому числі за допомогою форм забезпечення управління.

Таким чином, забезпечення управління залізничним транспортом загального користування в Україні це різноманітні методи, засоби, процедури та підходи, які використовуються та впроваджуються, зокрема, Кабінетом Міністрів України для забезпечення ефективного управління залізничним транспортом України з метою досягнення стратегічних цілей та завдань управління в галузі залізничного транспорту.

Такими формами управління залізничним транспортом загального користування в Україні можуть бути: 1) Правові форми забезпечення управління, такі як законодавче регулювання діяльності залізничного транспорту України, прийняття нормативно-правових актів щодо безпеки руху та технічного стану залізниць. 2) Фінансові форми забезпечення управління, які включають в себе забезпечення фінансування залізничної галузі, фінансовий моніторинг та аудит, визначення тарифів на перевезення вантажів та пасажирів. 3) Організаційні форми забезпечення управління, які включають в себе організаційну структуру залізниці, процедури управління персоналом, встановлення системи управління якістю. 4) Технічні форми забезпечення управління, такі як застосування сучасних технологій управління залізницею, впровадження нових технічних рішень для підвищення ефективності та безпеки руху. 5) Соціальні форми забезпечення управління, які включають в себе забезпечення соціальних гарантій працівникам залізниці, забезпечення безпеки праці та здоров'я працівників, розвиток соціальної інфраструктури на території залізничних станцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Форми та методи державного управління. Державне управління та виконавча влада в Україні. URL: https://pidru4niki.com/84662/pravo/formi_metodi_derzhavnogo_upravlinnya
2. Правознавство : підручник / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін. ; за заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. К. : КНЕУ, 2003. 767 с.

3. Фесовець О. Р. Історико-правові аспекти формування державного управління залізничним транспортом у країнах Європи XIX століття. Ефективність державного управління. 2020. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/93/90>

4. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів і факультетів. Київ : Вентурі, 1998. 208 с.

5. Битяк Ю. П., Зуй Ю. В. Адміністративне право України. Загальна частина : науковий посібник. Харків, 1999. 224 с.

6. Бондаренко К. В. До питання про форми й методи державного управління. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 4(1). С. 111–118.

7. Колпаков В. К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 43–51.

8. Золотоноша О. В. Організаційно-правові засади публічного адміністрування у сфері економіки на місцевому рівні. 12.00.07. Київ, 2016. 17 с.

9. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 № 273/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Ст. 183.

REFERENCES:

1. Formy ta metody derzhavnoho upravlinnia. Derzhavne upravlinnia ta vykonavcha vlada v Ukraini. URL: https://pidru4niki.com/84662/pravo/formi_metodi_derzhavnogo_upravlinnya
2. Pravoznavstvo : pidruchnyk. V. F. Opryshko, F. P. Shulzhenko, S. I. Shymon ta in. ; za zah. red. V. F. Opryshka, F. P. Shulzhenka. K. : KNEU, 2003. 767 s.
3. Fesovets O. R. Istoryko-pravovi aspekty formuvania derzhavnoho upravlinnia zaliznychnym transportom u krainakh Yevropy XIX stolittia. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. 2020. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/93/90>
4. Koval L. V. Administratyvne pravo: kurs lektsii dlia studentiv yuryd. vuziv i fakultetiv. Kyiv : Venturi, 1998. 208 s.
5. Bytiak Yu.P., Zui Yu.V. Administratyvne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna : naukovyi posibnyk. Kharkiv. 1999. 224 s.
6. Bondarenko K. V. Do pytannia pro formy y metody derzhavnoho upravlinnia. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. 2015. № 4(1). S. 111–118.
7. Kolpakov V. K. Poniattia form publicлноho administruvannia. Administratyvne pravo i protses. 2012. № 2. S. 43–51.
8. Zolotonosha O. V. Orhanizatsiino-pravovi zasady publicлноho administruvannia u sferi ekonomiky na mistsevomu rivni. 12.00.07. Kyiv, 2016. 17 s.
9. Pro zaliznychnyi transport: Zakon Ukrainy vid 04.07.1996 № 273/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 40. St. 183.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2023